

2024
MICHELIN
GUIDE
TRAVEL & CULTURE

Worth a visit

AWARENESS, a matter of time

De natuur is er, en zal er altijd zijn. Denken we.

In het midden van de 16e eeuw worden in Bologne voor het eerst planten gedroogd en bewaard voor het nageslacht. Inmiddels bestaat er een opslagbunker, diep verborgen in de permafrost, op de arctische eilandengroep Spitsbergen. Daar worden zaden van ruim een miljoen gewassen beschermd door drie meter dikke muren en drukbestendige deuren. De arctische archieforganisatie Arctic World Archive (AWA) beschermt onschatbare data van historisch en cultureel belang van verschillende landen.

De behoefte om onze biodiversiteit van gewassen en erfgoed veilig te stellen voor de toekomst, is een menselijke drang. Een behoefte die urgent is, nu missen we meer dan ooit én op grotere schaal. Want de invloed van de mens op de natuur is onmiskenbaar. Veranderende temperaturen en seizoenen, droogte en overstromingen zijn in het nieuws. Soms zijn de gevolgen hiervan dichtbij merkbaar, maar vaker nog zijn ze "ver van je bed" en minder zichtbaar aan de andere kant van de wereld.

Deze tentoonstelling gaat over de relatie en soms ook lastige balans tussen de mens en het kwetsbare ecosysteem van onze aarde. Vijf kunstenaars geven, ieder op een eigen manier, hun visie op het onderwerp. Ze maken ons bewust van de manier waarop we onze leefomgeving vaak ondoordacht gebruiken en wat hiervan de gevolgen kunnen zijn.

Ontdek hoe onze (on)bewuste acties een verborgen impact hebben op de natuur. Dit gebeurt door een voetafdruk die we vaak onbewust achterlaten, maar ook door een handafdruk: de acties waarmee we de natuur beschermen. Laat je inspireren om op een andere manier naar eigen handelen te kijken en dit te delen met anderen.

INHOUD

- 1 VOORWOORD**
- 2 PUBLIEK EN PRESENTATIE**
- 3 EDUCATIE**
- 4 COLLECTIE**
- 5 VRIJWILLIGERS**
- 6 TECHNIEK, BEHEER EN VEILIGHEID**
- 7 SAMENWERKING EN PARTNERS**

1. VOORWOORD

STERRENNIVEAU

Een Michelin-ster! Wat een prachtige erkenning voor het unieke monument Markiezenhof én voor alle medewerkers en vrijwilligers die dag in dag uit zorgen voor de openstelling van het oudste stadspaleis van de Lage Landen.

Naast de bekende bandenfabrikant wisten meer dan 50.000 bezoekers het Markiezenhof te vinden in 2024. Ongeveer de helft van hen bezocht de vaste collectie of een van de 8 tentoonstellingen als *Awareness of Wouw!*.

2024 markeerde de opening van het Domein van de Zeeridder: een nieuwe expositieruimte waar hedendaagse verhalen uit de Bergse samenleving samenkomen met de collectie van het Markiezenhof.

Kunstenaar Jan Wessendorp schonk 34 werken uit zijn omvangrijke oeuvre. Dit was aanleiding voor de solo-expositie *Lichtende grenzen*.

Een verzameling van de Stichting Cort Heyligers, bestaande uit muziekinstrumenten, uniformen en andere objecten die refereren aan het militair verleden van Bergen op Zoom, vond zijn weg naar de collectie van het Markiezenhof.

Naast verzamelen en presenteren vormt "behouden" een belangrijk aspect van de museale functie. In 2024 werden de portretten van 'onze' Carl Theodor en zijn vrouw Maria Elisabeth gerestaureerd voor de tentoonstelling *Feesten als een vorst*. Ook werd de deelcollectie tekeningen van de bekende Bergse kunstenaarsfamilie Van Dort geconserveerd.

Het stadspaleis was in 2024 podium voor zowel besloten bijeenkomsten als grote publieksevenementen. Er werd maar liefst 27 keer JA gezegd tijdens een huwelijksceremonie in de Hofzaal en tientallen andere particuliere feesten en bedrijfsevenementen hadden het Markiezenhof als locatie.

Bekende publieksevenementen als Proefmei, Popmonument, Jeugdmonumentendag en Sega Guitarweek vonden weer plaats. Magisch Markiezenhof is inmiddels een vaste waarde in de programmering. Bijzonder was de herdenking van 80 jaar bevrijding van de Brabantse Wal in een groot paviljoen dat op de grote binnenplaats van het Markiezenhof verrees.

Het Markiezenhof zette in 2024 verdere stappen op weg naar verzelfstandiging. Samen met de medewerkers werd het ondernemingsplan geschreven dat de koers van de organisatie de komende jaren richting geeft.

Deze prachtige resultaten waren niet mogelijk zonder de enorme inzet en passie van de medewerkers én vrijwilligers van het Markiezenhof. Heel veel dank!

Namens het Markiezenhof-team,

Ben van Olffen
HR businesspartner

Claartje Rijkers
hoofd museum en programma

Koen Brakenhoff
kwartiermaker verzelfstandiging

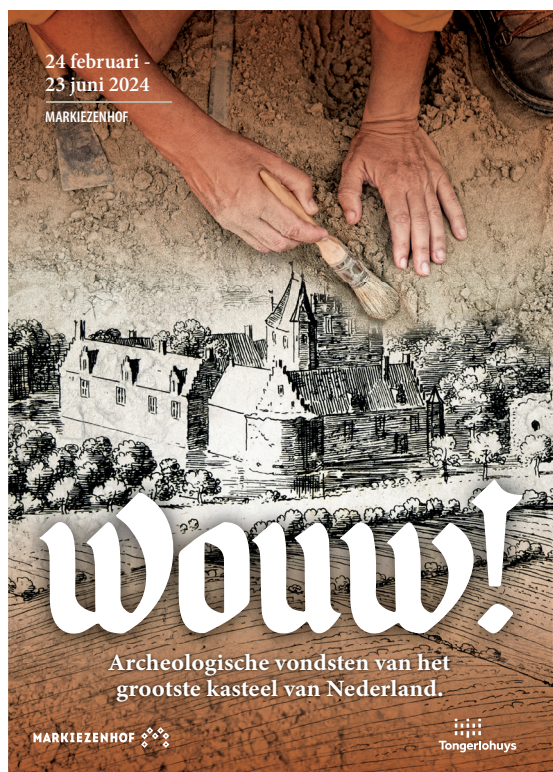

2. PUBLIEK EN PRESENTATIE

INTRODUCTIE

Begin 2024 kwam de tijdelijke tentoonstelling *Iedereen zijn topstuk. Meesterwerken in het Markiezenhof (16^e-17^e eeuw)* tot een einde. De tentoonstelling was gericht op Bergen op Zoom en de regio West-Brabant en had als uitgangspunt het stimuleren van mede-eigenaarschap van de gemeentelijke collectie met de inwoners in de regio. Het museum richtte de blik ook verder dan de eigen muren en zelfs voorbij de landsgrenzen, met de tijdelijke fototentoonstelling *Hero in you*. Het impact-art-project met foto's van Oekraïense vluchtelingen en een documentaire over hun verhaal was tot en met februari te zien in de Geheimengalerij.

Ook de rest van 2024 presenteerde het Markiezenhof een divers aanbod aan tijdelijke tentoonstellingen waarbij de blik naar binnen én naar buiten was gericht. Met thema's als *Wouw! Archeologische vondsten van het grootste kasteel van Nederland* en *Awareness. A matter of time* interesseerde het museum niet alleen regionale bezoekers voor actuele vraagstukken en onderzoek, maar boorde ook een landelijk publiek aan.

Campagnebeeld expo Wouw!

Campagnebeeld expo Awareness

Foto-tentoonstelling: 'WIBOZ in beeld'

Domein van de Zeeridder met Ruud Guldemon

Wouw! Archeologische vondsten van het grootste kasteel van Nederland

(17 november 2023 - 23 juni 2024)

Deze duo-tentoonstelling was een succesvolle samenwerking tussen museum Het Tongerlohuys, de Stichting Kasteel van Wouw en het Markiezenhof. In de tentoonstelling werden de recente archeologische opgravingen bij het kasteel van Wouw en de geschiedenis van het kasteel centraal gesteld. Er werd ingegaan op de bouwkundige ontwikkeling en de militaire functie van het kasteel evenals het dagelijkse leven van de bewoners. Daarnaast was er aandacht voor archeologie als beroep en met een virtual reality bril was zelfs de locatie van het kasteel vanuit de verschillende musea te bezoeken. *Wouw!* was van 17 november tot en met 11 februari te zien in het Tongerlohuys en aansluitend tot en met 23 juni in het Markiezenhof.

Wouw! Archeologische vondsten van het grootste kasteel van NL

Samen speuren met de toffe speurtocht

Wouw!

Opening expositie

Tekenen bij de enorme kleurmuur in de Educatieruimte

Lichtende grenzen

(16 maart 2024 – 1 juli 2024)

In 2023 uitte de kunstenaar Jan Wessendorp (Soerabaja, *1940) de wens om een deel van zijn kunstoeuvre na te laten aan de gemeente Bergen op Zoom. Dit verlangen resulteerde op 16 maart 2024 in een schenking van 34 werken op onder meer papier en doek aan de gemeente én in een tentoonstelling in het Markiezenhof. Jan Wessendorp studeerde aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag en woont sinds 1970 in Bergen op Zoom. Samen met de kunstenaars Joop Mijsbergen (1934) en Fons Gieles (1924) behoort hij tot één van de bekendste en meest invloedrijke moderne kunstenaars van Bergen op Zoom. Tegelijkertijd met de tentoonstelling in het Markiezenhof werd een tweede selectie van zijn werk getoond in Galerie Arsis te Bergen op Zoom.

Expo Lichtende grenzen, het oeuvre van Jan Wessendorp

Expo Lichtende grenzen, het oeuvre van Jan Wessendorp

Awareness. A matter of time

(12 juli 2024 – 27 oktober 2024)

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van het beleid van de gemeente Bergen op Zoom. Met de tentoonstelling *Awareness. A matter of time* gaf het Markiezenhof het publiek een toegankelijke en inspirerende ingang tot het onderwerp klimaatverandering; specifiek het menselijke handelen dat is terug te zien in schade aan de natuur. In de tentoonstelling werd het publiek geïnformeerd over wat mensen zelf kunnen doen om hun effect op het klimaat en natuur te beïnvloeden door hun voetafdruk te verkleinen en hun handaafdruk, het uitdragen van jouw kennis en standpunt, te vergroten.

In de tentoonstelling waren diverse kunstwerken te zien van verschillende nationaal erkende kunstenaars, onder wie Boris Maas en Maria Kojick. Bovendien was er ook impact art te zien van lokale kunstenaars, onder wie Addy van Kempen en Gea Korpel-Beskers. Natuurfotograaf en onderzoeker Christian Clauwers en Stichting Grafein gaven de tentoonstelling een internationale betekenis. Een educatief onderdeel aan de expositie was de samenwerking met Marjoleine Bakker (spreker en ambassadeur bij Think Big Act Now) over Verborgene Impact.

De Grote Galerij met als thema Verborgene impact

Awareness, a matter of time

Awareness-banieren

Foto's van Christian Clauwers en de stoel 'The Urge to Sit Dry' van Boris Maas

'Wol in beweging' van Gea Korpel-Beskers

Kunstwerk 'Over the Top' van Addy van Kempen

Indrukwekkende film 'Am I worth this?' van Maria Kojck

WIBOZ in Beeld

(5 oktober 2024 – 25 mei 2025)

In deze fototentoonstelling in de Geheimengalerij zijn portretfoto's te zien van de bewoners van WiBoZ, gefotografeerd door Odile Aarts. WiBoZ is een uniek wooninitiatief in Bergen op Zoom voor jongvolwassenen met een verstandelijke beperking. Het werd opgezet door ouders en biedt een begeleid wonen-concept dat volledig is afgestemd op de behoeften van de bewoners. Dankzij de persoonlijke aanpak komen de bewoners hier helemaal tot hun recht. Ze vormen een hechte gemeenschap en nemen vol enthousiasme deel aan de maatschappij.

Binnen dit fotoproject werden vijftien van de eenentwintig bewoners op een unieke en creatieve manier geportretteerd. De foto's tonen hen op hun favoriete plekken: thuis, op het werk of bij hun hobby's. Hiermee laat Odile Aarts zien dat de geportretteerden net als iedereen, een waardevolle bijdrage leveren aan de samenleving. De expositie is een samenwerking tussen WiBoZ, Picture Perfect, het Markiezenhof en de gemeente Bergen op Zoom.

WiBoZ in beeld

WiBoZ in beeld

Feesten als een vorst

(15 november 2024 – 25 mei 2025)

De tentoonstelling *Feesten als een vorst: Maak kennis met Carl Theodor von de Palts-Sulzbach (1724-1799)* werd gerealiseerd in 2024, het jubileumjaar waarin het 300ste geboortjaar én het 225ste overlijdensjaar werden gevierd van deze keurvorst van Beieren en tevens laatste markies van Bergen op Zoom.

De tentoonstelling geeft een kleurrijk beeld aan de personen van Carl Theodor en zijn vrouw Elisabeth Auguste in de context van de overdadige feesten die in de achttiende eeuw aan het hof van de keurvorst werden gegeven.

Het jubileum werd niet alleen door het Markiezenhof in Nederland gevierd, maar vooral in Duitsland; specifiek in Baden-Württemberg en Beieren. Met medewerking van het Markiezenhof werd de gezamenlijke viering van het jubileumjaar van Carl Theodor een internationaal project. In oktober 2024 droeg Bart van Eekelen, namens het Markiezenhof, bij aan het tweedaagse symposium in Schwetzingen. Hier bracht hij het internationaal historische belang van het Markiezenhof en Bergen op Zoom onder de aandacht van de Duitse partners.

Dankzij hun bijdrage aan de tentoonstelling, in de vorm van diverse bruiklenen, konden kunstvoorwerpen uit Duitsland worden getoond die nog niet eerder in Bergen op Zoom te zien waren. Daarnaast waren ook waardevolle kunstvoorwerpen uit diverse Nederlandse collecties te zien, van onder meer het Rijksmuseum, de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en het Maritiem Museum.

Opening expo: 'Feesten als een vorst'

Opening expositie: 'Feesten als een vorst'

Feesten als een vorst

Leerlingen bezoeken de tentoonstelling 'Feesten als een vorst'

Feesten als een vorst

Galajurk van Ward Warmoeskerken

Markiezenhof en de Stichting Vrienden van het Markiezenhof de gezamenlijke van de Zeeridder, waar hedendaagse verhalen uit de Bergse samenleving e van het Markiezenhof.

- complementeerde de expositie *Awareness. A matter of time* met het initiatief van bruikte hulpmiddelen van apotheken en zorginstellingen opnieuw te verdelen en gen te gaan.

NGEN

luiting te vinden bij diverse doelgroepen en de stad. Zo organiseren we meerdere
zowel op eigen initiatief, maar veelal in samenwerking met anderen en/of
atieven.

we naar passende samenwerkingen met lokale partijen om aansluiting te vinden
 ervoor dat we met onze tentoonstelling en bijbehorend verhaal niet alleen binnen
 muren, maar dat dit ook buiten onze muren van betekenis kan zijn. We verbinden
 ons museum.

s de tentoonstelling *Awareness: a matter of time*. Diverse kunstenaars kregen een
rd samengewerkt met Stichting Grafein. In de Tuinzalen waren diverse postcard
ver de hele wereld. Er werden lezingen en workshop gehouden gerelateerd aan
hadden een volle Hofzaal met leerlingen van 5 VWO van het Moller-Juvenaat, zij
tograaf Christian Clauwers.

Het Markiezenhof is voor veel organisaties een geliefde en inspirerende locatie voor bijeenkomsten en evenementen. Verschillende partijen keren jaarlijks terug, waaronder Geopark Schelde, Geopark Unesco, Rijkswaterstaat en de Rechtbank Zeeland-West-Brabant. Zij waarderen niet alleen de bijzondere sfeer van het stadspaleis, maar ook de goede service en ondersteuning. Regelmatig wordt een bijeenkomst gecombineerd met een rondleiding door het museum, waardoor het meer is dan alleen een verhuring.

Ook vormt het Markiezenhof het decor voor bijzondere en feestelijke gelegenheden, zoals de besloten koningsborrel van de gemeente. Deze bijeenkomst markeert traditioneel het begin van de festiviteiten rondom Koningsdag in Bergen op Zoom en onderstreept de belangrijke rol van het Markiezenhof als representatieve locatie binnen de stad.

Verder zijn we trots dat we bijdragen aan lokale samenwerkingen om Bergen op Zoom met elkaar op de kaart te zetten als BeLeefstad, zoals ProefMei, Sega Guitaerweek, Open Monumentendag, Jeugdmonumentendag, PopMonument, de Dag van het Kasteel en 80 jaar bevrijding Brabantse Wal. Ook hebben we in samenwerking met Ondernemersvereniging Sterck, Magisch Markiezenhof georganiseerd, na een succesvolle editie van 2023. Magisch Markiezenhof sluit goed aan bij de Magische Winterweken in de stad. De Grote Binnenplaats was weer omgetoverd tot een kerstmarkt met producten van lokale ondernemers. Zo waren er op de binnenplaats optredens en muziek van lokale verenigingen en koren, animatie en aankleding. In het Markiezenhof waren weer high tea's, theaterdiners en een kerstconcert. Een goed voorbeeld van de chemie van ons Stadspaleis als monument en representatie voor de stad, gecombineerd met de exploitatiemogelijkheden van het gebouw.

Dat het Markiezenhof een bijzondere plek is weten we in Bergen op Zoom en in de regio allang. Maar dat dit nu ook officieel erkend is met een Michelinster, is natuurlijk geweldig. In oktober 2024 ontving het Markiezenhof deze prestigieuze ster van de Michelin Reisgids – een bijzondere internationale erkenning die wordt toegekend aan de meest unieke toeristische bezienswaardigheden wereldwijd. Wij zijn ontzettend trots op deze waardering!

Theaterdiner

Rondleiding

Een overzicht van onze activiteiten:

Publieke evenementen en activiteiten

- Eindpresentatie Cultuur Rijksscholengemeenschap
- Hofzaallezingen
- Roofvogelshows
- Ondernemersvereniging Sterck
- Stichting Bevrijding Brabantse Wal
- ProefMei
- Popmonument
- Kijk Binnen Bij Bedrijven
- Inspiratie Cultuurdag
- Dag van het Kasteel
- Jeugdmonumentendag
- Open Monumentendag
- Popronde
- Maand van de Geschiedenis
- Sega Guitarweek
- Magische Winterweken

Roofvogelshow

ProefMei

Magisch Markiezenhof

Zakelijke / particuliere events, verhuringen, bijeenkomsten en presentatie / gebruik door gemeente (Events)

Ook dit jaar maakten diverse organisaties, bedrijven en instellingen gebruik van het Markiezenhof als locatie voor hun bijeenkomsten, evenementen of presentaties.

Burgerlijke Huwelijken

- 27 huwelijksvoltrekkingen

Bruiloften

- 8 feestelijke vieringen van het huwelijk

BEZOEKERSAANTALLEN EN DEMOGRAFIE

In 2024 ontvingen we 50.400 bezoekers in en rondom ons stadspaleis, dat is inclusief de 16.000 bezoekers van ProefMei op de Grote Binnenplaats, Achterplaats, Hofzaal en Franse Tuin en de bezoekers van de gezamenlijke activiteiten. Naast onze vaste collectie zorgen onze grote en kleine tijdelijke tentoonstellingen voor extra (herhaal)bezoeken. 'Zomer aan het Hof', met onder andere de roofvogelshows en 'Magisch Markiezenhof' zorgen daarnaast voor extra focus bij het aantrekken van seizoensgasten.

Museumbezoekers

Zo'n 24.750 bezoekers bezoeken in 2024 ons museum. Het grootste deel hiervan is betalende bezoeker, ongeveer 22.250 personen. Het overgrote deel van de betalende bezoeker gebruikt de Museumkaart als entreebewijs (52,2%). Hierna volgt de categorieën Volwassenen 18+ (29,5%), Vriendenloterij (8,2%), Kinderen 6-18 jaar (5,3%) en Kinderen 0-5 jaar (2,9%).

Via het onderwijs bereiken we in 2024 ongeveer 1.631 leerlingen en begeleiders, goed voor 6,5% van onze museumbezoekers. Het overgrote deel hiervan komt uit het primair onderwijs binnen en een deel buiten Bergen op Zoom. Een klein deel komt uit het Voortgezet onderwijs.

991 personen (4%) bezoekt ons museum met vrij entree via een Partnerregeling zoals onder andere Vrienden van Markiezenhof, Rembrandtvereniging, ICOM of als genodigde bij een van onze openingen.

Demografie museumbezoekers

Ongeveer 50% van onze museumbezoekers komt in 2024 uit Nederland buiten de regio van gemeente Bergen op Zoom. Van het totaal zijn 41% bezoekers uit eigen regio. Ook uit het buitenland krijgen we gasten over de vloer. Uit België komt ongeveer 5% van de bezoeken, daarbuiten 4% van het totaal aantal bezoekers.

Monumentbezoekers

Alle gasten die niet het museum bezoeken, maar om een andere reden naar het Markiezenhof komen noemen we monumentbezoekers. In 2024 waren er ongeveer 25650 monumentbezoekers. Hiervan bezochten 21.150 personen ons via een evenement zoals ProefMei, Open Monumentendag, PopMonument, Jeugdmonumentendag, Hofconcenten, Magisch Markiezenhof en andere representatieve evenementen. Er waren 806 bezoekers vanuit verhuringen en 1320 bezoekers van een bruiloft, huwelijk.

WEBSITE

Het afgelopen jaar (2024) is de website www.markiezenhof.nl in totaal 81.156 keer bezocht. Dit is een daling van 33% ten opzichte van een jaar eerder. Dit komt doordat we geen grote landelijke exposities hadden in het Markiezenhof.

De kanaalverdeling zag er als volgt uit:

1. Organische zoekresultaten (46%)
2. Directe bezoeken (27%)
3. Google Ads (11%) (ruim 8600 sessies)
4. Verwijzende websites (7%)
5. Social Media (7%)
6. Overig/e-mail (<1%)

De top 5 pagina's: homepage, tickets, openingstijden & prijzen, gebouw, adres & route.

SOCIAL MEDIA

Het aantal berichten bleef stabiel; het gebruik van Stories (tijdelijke berichten) nam toe. Hiermee delen we sneller ad hoc-informatie en onderhouden we direct contact met onze doelgroep.

Facebook

4.250 volgers (toename 137 volgers), 223.700 personen bereikt. Het bereik steeg, ondanks een daling in het aantal bezoekers.

Instagram

2.060 volgers (+324), 17.628 personen bereikt. Profielbezoeken stegen met 34,3%. De interactie is toegenomen, wat wijst op een verschuiving van Facebook naar Instagram.

LinkedIn

680 volgers (+147), 42.874 weergaven. De doelgroep bestaat vooral uit professionals uit overheidsinstellingen, musea en non-profitorganisaties.

Nieuwsbrief

De nieuwsbrief heeft 1.274 abonnees. We streven naar maandelijkse verzending, afhankelijk van aanbod en activiteiten.

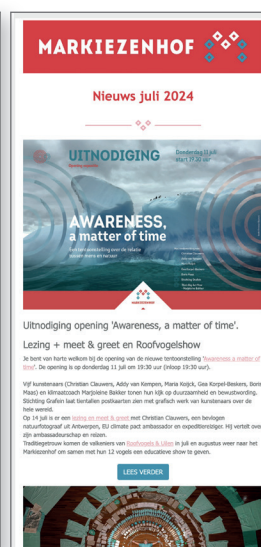
Het populairste bericht op Facebook (niet betaald)

Populair bericht op Insta (niet betaald)

Bericht op LinkedIn

Nieuwsbrief

IN DE MEDIA

Afgelopen jaar waren we zichtbaar in de lokale en regionale media met o.a de tijdelijke exposities, activiteiten, de MichelinSter, de verzelfstandiging etc...

In februari stond er een artikel in de NRC over de reizende tentoonstellingen in samenwerking met M6 en het Rijksmuseum. Het Markiezenhof werd benoemd als een van de deelnemende musea.

Uiteraard was er volop aandacht voor de Michelinster.

In de regionale media was er aandacht voor de tentoonstellingen en activiteiten die we organiseerden. Ook was het Markiezenhof geregeld in de media in verband met de bezuinigingen.

Opnames voor Spotlight, ZuidWestTV

Kasteel van Wouw

Bezuinigingen

Hete Vuren in het NRC

Michelinster, de Bode

3. EDUCATIE

Een museum kan niet zonder educatie, we spelen een belangrijke rol in het doorgeven van erfgoed. Zonder kennis van het verleden kunnen we het heden niet begrijpen en de toekomst niet vormgeven. In 2024 had het Markiezenhof geen medewerker educatie. Dit had zijn weerslag op de producten, het aanbod en de afname.

De wens om educatie te blijven aanbieden bleef echter bestaan, en we zetten met vereende krachten onze schouders eronder. Medewerkers en vrijwilligers namen taken over van museumdocenten, onder andere bij de ontvangst van jonge gasten en het begeleiden van leerlingen van het middelbaar onderwijs.

In 2024 startten we met de pilot van Club Zien, een lesprogramma voor VMBO-leerlingen. met als doel musea toegankelijker maken voor deze doelgroep. Door kunst, cultuur, erfgoed, design, geschiedenis en educatie met elkaar te verbinden, boden we een plek die de verwondering, verbeelding en creativiteit van leerlingen stimuleerde.

Leerlingen uit de onderbouw gingen aan de slag met het koppelen van geluiden en muziek aan beeldende kunst. Leerlingen uit de bovenbouw kozen zelf de opdrachten, werken of objecten uit waarmee ze hun blik verruimden.

Club Zien is een samenwerkingsverband tussen Het Noordbrabants Museum, Design Museum Den Bosch, Stedelijk Museum Breda, Van Abbemuseum Eindhoven, Museum Helmond en het Tongerlohuys.

PRIMAIR ONDERWIJS

Scholen uit de gemeente Bergen op Zoom kunnen via de KCE gids diverse activiteiten boeken. Ook buiten de gemeente kunnen scholen deze activiteiten boeken. Via Erfgoed Brabant wordt de activiteit Museumschatjes, Waarvol of weggooien? aangeboden.

Ridders & Kastelen

Groep 1/2/3

De jonge bezoekers worden door de markies en markiezin meegenomen door hun voormalige woonpaleis en leren hoe ze vroeger leefden.

Museumschatjes, Waardevol of weggooien?

Groep 4 en 5

Hoe kies jij of je iets bewaart of weggooit? Wat maakt iets de moeite waard om te bewaren? Heb jij thuis een mooie verzameling? En wat bewaren ze eigenlijk in een museum?

Kom dat zien, kom dat zien!

voor 2 niveaus: groep 5/6 en groep 7/8

Over Bergen op Zoom als kermisstad en overwinteringsplaats voor kermisfamilies.

Ridders & Kastelen

Waardevol of weggooien

Kom dat zien, kom dat zien!

Onderwijs en families

Via diverse speurtochten kunnen kinderen ook met ouders of vanuit het onderwijs de lokale geschiedenis leren kennen. Er zijn diverse rondleidingen die geboekt kunnen worden, bovendien bieden de Stadsgidsen beide rondleidingen aan.

Reguliere speurtochten:

- Op reis door het paleis (4 t/m 12 jaar)
- Puzzels voor speurneuzen (4 t/m 6 jaar)
- Kom dat zien, kom dat zien! (8 t/m 12 jaar)

Daarnaast nemen we deel aan Museuminspecteur: kinderen kunnen het museum beoordelen en dit doorgeven aan Museumkids.

Monumenten rondleidingen aangeboden door Stadsgidsen, SBM

Via de Stadsgidsen is er een speciale rondleiding in – en om het gebouw. Deze rondleidingen worden geheel verzorgd door de Stadsgidsen Bergen op Zoom. Ook de aanvragen en reserveringen gaan via de website van de Stadsgidsen Bergen op Zoom. Meer dan 900 bezoekers bezochten het Stadspaleis via de Stadsgidsen.

Resultaten Educatie

Aantallen schooljaar 2023-2024 primair onderwijs

In totaal namen 1.684 leerlingen van 39 scholen deel aan educatieve activiteiten in het Markiezenhof.

Er waren 73 groepen betrokken. Het gaat om de volgende educatieve activiteiten:

- Ridders & Kastelen: 38 groepen
- Museum Schatje: 22 groepen
- Waardevol / Weggeven / Museumschatjes: 6 groepen
- Kermispeurtocht: 11 groepen
- Middeleeuwse leskist: 4 groepen
- Romeinse leskist: 2 groepen

Aantallen middelbaar onderwijs

Naast het programma Club Zien organiseren we rondom onze diverse tentoonstellingen workshops, lezingen en rondleidingen voor het middelbaar onderwijs.

Een overzicht van de middelbare scholen:

- Norbertus college, rondleiding kasteel van Wouw: 35 leerlingen
- Curio Pomona pilot Club Zien: 3 x een groep van 15 leerlingen
- Roncalli pilot Club Zien: 3 x groep van 20 leerlingen
- Roncalli betalend programma Club Zien: 31 leerlingen
- Curio techniek, bezoek kermis: 27 leerlingen
- Millhill college, bezoek museum : 23 leerlingen
- Lezing Christian Clauwers, Moller Juvenaart: 67 leerlingen

4. COLLECTIE

Bruiklenen

De museale collectie van de gemeente Bergen op Zoom wordt beheerd door Museum het Markiezenhof. De collectie bestaat uit historische objecten uit de 16de tot en met de 20ste eeuw die van belang zijn voor de stad én voor het gebied dat in het verleden behoorde tot het Markiezaat van Bergen op Zoom (1533-1795): nu de gemeenten Roosendaal en Woensdrecht. Het museum wil dit kostbare, gemeenschappelijke bezit graag zoveel mogelijk toegankelijk maken voor het publiek. Bruikleenverkeer speelt daarbij een cruciale rol. Het zorgt ervoor dat de collectie zichtbaar wordt voor een breed publiek en dat de collectie in een correcte of vernieuwende context wordt gepresenteerd. Dit gebeurt niet alleen door de collectie uit te lenen aan andere musea en instellingen, maar ook door het aanvragen en ontvangen van bruiklenen van collega-musea en kunstenaars en deze te combineren met de eigen collectie in het Markiezenhof.

Voor de tentoonstelling *Wouw! Archeologische vondsten van het grootste kasteel van Nederland* (17 november 2023 – 3 juni 2024) verkreeg het Markiezenhof een zeer omvangrijke bruikleen van de Archeologische Dienst van Bergen op Zoom en de Stichting Kasteel van Wouw. De meest unieke vondsten van de opgravingen bij het kasteel van Wouw waren tijdelijk te zien in het Bergse stadspaleis en trokken een groot publiek, maar bovendien ook een divers publiek dankzij de diverse educatieve projecten in het kader van de tentoonstelling.

Diverse nationaal erkende kunstenaars gaven één of meerdere kunstwerken in bruikleen voor de tentoonstelling *Awareness. A matter of time* (7 juli 2024 – 27 oktober 2024). Zo gaf Belgische onderzoeksfotograaf Christian Clauwers 26 groot-formaat foto's in bruikleen om te tonen wat het effect van klimaatverandering is op het noordpoolgebied en de oceanen. Architect en kunstenaar Boris Maas gaf zijn *Urge to sit dry* in bruikleen om de stijging van het zeeniveau driedimensionaal te visualiseren. Groningse kunstenaar Maria Kojck zond haar controversiële video *Am I worth this?* in bruikleen. Ze won er eerder de Guiltless Plasticprize van Rosanna Orlandi in Milaan mee. Ook waren de bruiklenen *Het stroomt* en *Wol in beweging* van Gea Korpel te zien, waarmee zij aandacht vraagt voor de invloed van verborgen plastics en vervuiling. De bruiklenen waren van groot belang voor de beleving van de bezoekers.

Voor de daaropvolgende tentoonstelling *Feesten als een vorst: Maak kennis met Carl Theodor von de Palts-Sulzbach* (15 november 2024 – 25 mei 2025) verkreeg het Markiezenhof een groot aantal bruiklenen van nationale en internationale musea, instellingen en partners. De tentoonstelling werd mogelijk gemaakt door Archeologische Dienst Bergen op Zoom, Gemeente Tholen, Kurpfälzisches Museum in Heidelberg, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Maritiem Museum in Rotterdam, Reiss-Engelhorn Museen in Mannheim, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Rijksmuseum in Amsterdam, Speelgoedmuseum in Deventer, Stichting Cultureel Erfgoed LOKK, Stichting Vrienden van het Markiezenhof, Wilhelmiënmuseum in Huijbergen en diverse particuliere bruikleengevers.

Er komt veel kijken bij bruikleenverkeer: transport, restauratie, conservering, verpakking, klimaat en veiligheid zijn belangrijke aspecten. In het afgelopen jaar heeft de afdeling Collectiebeheer zich weer ingezet voor het professioneel organiseren van het inkomende en uitgaande bruikleenverkeer.

Schenken en langdurige bruiklenen aan het museum

Bruikleenovereenkomsten worden over het algemeen aangegaan voor tijdelijke tentoonstellingen. Museum het Markiezenhof kent echter meerdere begunstigers, onder wie de Stichting Vrienden van het Markiezenhof en de Mastboom-Brosens Stichting, die de geschiedenis van de stad en regio graag willen uitdragen en het museum beschouwen als het beste platform om dit te presenteren. Dankzij de steun van schenkers en bruikleengevers blijft collectievorming en -verrijking in de toekomst mogelijk.

In 2024 heeft het museum de volgende objecten in schenking of in bruikleen verkregen:

- Zeventien tekeningen van de hand van de Bergse kunstenaar Adrianus Sio (1892-1965); geschonken door dhr. F. Heukeshoven op 23 februari 2024.
- Een draaimolen van Maria Vos-Koevoets, gemaakt door L.G. Imandt; geschonken door dhr. W. Beks op 27 februari 2024.
- Een milieu de table, bestaand uit een rijkbewerkte zilveren voet met kristallen cuppa, in 1873 namens de Bergse bevolking geschonken aan burgemeester Petrus Josephus Constantinus Felix van Hasselt (1817-1895) ter gelegenheid van zijn zilveren ambtsjubileum. Geschonken op 13 maart 2024 door dhr. S. van Hasselt.
- Vierendertig kunstwerken van schilder Jan Wessendorp; geschonken op 15 maart 2024.
- Een bladspel, een sportmedaille en vier prijstakken van jongenssportvereniging Rapid uit Bergen op Zoom (1941-1942); geschonken door dhr. T. Proost op 2 april 2024.
- Een zilveren mosterdpot en strooibus met blauw glas uit 1806; vervaardigd door de Bergse zilversmid C.W. Verduijn. De set werd verworven op 13 april 2024.
- Twee portretten van de hand van Jan Bogaerts: een portret van Wilhelmus Johannes Franciscus Juten (Bergen op Zoom 1868 - Bergen op Zoom 1929), 1921, olieverf op doek en een portret van Hendrika Berendina Maria Lestrade (Geboren te Dieren, 1893, vrouw van Wilhelmus Johannes Franciscus Juten) 1921, olieverf op doek. Ten derde een werk van een nog onbekende kunstenaar, voorstellende een portret van een vrouwelijke De Meulemeester; zeer waarschijnlijk de vrouw van Jan Bogaerts. Verworven op 18 april 2024 van mevrouw G. Testers.
- Een schilderij van de hand van Adrianus Jacobus Marinus Disco (Bergen op Zoom 1873 - Bergen op Zoom 1947), voorstellende een zicht op de Zeelandhaven, circa 1895-1910, olieverf op doek. Het werk werd geschonken door mevrouw E. Weyts op 30 juli 2024.
- De Bergse openbare basisschool 'De Kreek' schonk op 29 augustus 2024 het originele schoolnaambord en de schoolvlag die bij de oprichting van de school werden vervaardigd.
- Twee mappen met tekeningen, voor de vervaardiging van de maquette van de toren van de Gertrudiskerk, van de hand van dhr. A. van Loon. Geschonken op 18 november 2024 door mevrouw I. Winkel-Slokkers.
- Een tekening van de hand van Jean Francois Michel Mourot (Metz 1803 - Utrecht 1847), voorstellende de ontplofing van de Stoelemat op 29 maart 1831. De tekening werd verworven op 22 november 2024.
- Een collectie muziekinstrumenten, kledingstukken en diverse voorwerpen van de Stichting Cort Heyligers werd overgedragen in december 2024. De schenking werd formeel overgedragen door dhr. A. van Kaam.

Conservering en restauratie

Museum het Markiezenhof kent een actief conserveringsbeleid. Zo is de afdeling Collectiebeheer in 2023 gestart met het conserveren van de deelcollectie tekeningen van de familie Van Dort, waarbij alle objecten op verantwoorde wijze door vrijwilligers worden verpakt en geregistreerd om de objecten in optimale staat te bewaren. Dit project wordt in het voorjaar van 2025 voltooid. Een groot deel van het oeuvre van Willem van Dort senior, Willem van Dort junior en Freya van Dort zullen hierdoor toegankelijk zijn voor onderzoek en beschikbaar zijn voor exposities.

Naast conserveringsprojecten worden objecten en bruiklenen, die recentelijk zijn verworven, bij binnenkomst op verantwoorde wijze gepresenteerd en bewaard of geretourneerd. Naast dit actieve beleid op gebied van beheer en behoud, voert het museum ook een actief restauratiebeleid. Dit houdt in dat ieder jaar een select aantal objecten worden gerestaureerd die tot de kerncollectie of topstukken van het museum behoren. In sommige gevallen vallen restauraties samen met geplande tentoonstellingen.

In 2024 zijn de volgende objecten gerestaureerd:

- Naar Johann Georg Ziesenis (Kopenhagen 1716-Hannover 1776), Portret van Carl Theodor van de Palts-Sulzbach, 1760, olieverf op doek, inventarisnummer 02547. Gerestaureerd door Beatrix Laanen.
- Naar Johann Georg Ziesenis (Kopenhagen 1716-Hannover 1776), Portret van Maria Elisabeth Aloyse Auguste van de Palts, 1760, olieverf op doek, inventarisnummer 02548. Gerestaureerd door Beatrix Laanen.
- Philip van Dijk (Oud-Beijerland 1683-Den Haag 1753), Portret van Carl Theodor van de Palts-Sulzbach, 1747-1753, olieverf op doek, inventarisnummer 19839. Gerestaureerd door Beatrix Laanen.

Depot

Transportkisten

Depot

CHV-Plan

Collectiehulpverlening (CHV) is de eerste hulp aan collecties in het geval van een incident, calamiteit of crisissituatie. CHV is erop gericht om de schade te beperken en objecten in veiligheid te brengen. Het Markiezenhof beschikt sinds 2023 over een getraind CHV-team met gecertificeerde CHV-coördinatoren. Tevens is het CHV-plan herzien en uitgebreid in het kader van de herinrichting van het Markiezenhof. Het CHV-plan wordt meerdere malen per jaar herzien, voorafgaande aan tijdelijke tentoonstellingen óf wijzigingen in de collectiepresentatie. Ten behoeve van de uitvoering van CHV-taken is een calamiteitenkit aangeschaft. Het Markiezenhof onderhoudt nauw contact met Art Salvage en Helicon waar het om advies en training gaat op het gebied van Collectie Hulpverlening.

5. VRIJWILLIGERS

In 2024 hadden we 55 vrijwilligers. Vrijwilligers zijn onmisbaar voor onze organisatie, ze verwelkomen bezoekers, letten op de veiligheid van de bezoekers, geven indien gewenst extra informatie over tentoonstellingen, geschiedenis van het stadspaleis en ze wijzen de weg in het gebouw.

Daarbij hebben we een trouwe groep Kermisvrijwilligers, zij onderhouden de technische onderdelen van de miniatuur-kermisattracties, ze zijn van onschatbare waarde voor een van onze meest geliefde onderdelen.

In 2023 werd een stap gezet in het professionaliseren van ons vrijwilligersbeleid. Samen met SBM werd in samenwerking met BUAS (Breda University of Applied Sciences) een onderzoek gestart naar het werven en behouden van erfgoedvrijwilligers. Dit traject rondde het Markiezenhof in 2024 af.

Zo werd de methode voor introductie en tussentijdse ontwikkelgesprekken versterkt. De behoeftes en ambities van zowel het Markiezenhof als de vrijwilligers konden daardoor beter op elkaar worden afgestemd. Ook kreeg de inzet op communicatie en betrokkenheid extra aandacht.

De vrijwilligers kregen ook de mogelijkheid om een BHV-light-workshop te volgen, zodat zij in noodsituaties bezoekers of gasten konden helpen of assisteren.

Het 'Goede gesprek', de informatieve vrijwilligers bijeenkomsten, werd gehouden voorafgaand aan elke nieuwe expositie. Daarnaast organiseerden we één keer per jaar een barbecue om onze vrijwilligers te bedanken voor hun inzet. Onze vrijwilligers ontvangen 1x per maand een nieuwsbrief om ze op de hoogte te houden over de ontwikkelingen in het Markiezenhof.

6. TECHNIEK, BEHEER EN VEILIGHEID

Onze afdeling Technische Dienst is dagelijks bezig met onderhoud en het oplossen van kleine storingen en gebreken. Daarnaast verzorgen zij de technische ondersteuning bij de op- en afbouw van diverse exposities. Dit jaar onder andere bij *Iedereen zijn topstuk* en de op/afbouw van de tentoonstellingen *Wouw, archeologische vondsten van het grootste kasteel van Nederland* en *Awareness, a matter of time* om vervolgens het jaar af te sluiten met de mooie tentoonstelling *Feesten als een Vorst*.

Om te zorgen dat de BHV organisatie in het Markiezenhof zo goed mogelijk op sterkte blijft heeft de technische dienst weer de jaarlijkse herhalingscursussen van basis BHV'er en ploegleider BHV met goed gevolg afgelegd. Daarnaast heeft de technische dienst gezorgd dat ook onze vrijwilligers weer een dagdeel konden bijwonen om te oefenen op het gebied van ontruimen in het geval van een calamiteit.

Om de eigen veiligheid van de personeelsleden van de huishoudelijke en technische dienst te bewaken is er geïnvesteerd in een zogenaamde Man down app. waarmee directe collega's en/of een alarmcentrale gewaarschuwd kunnen worden bij een bedrijfsongeval of bedreigende situatie.

In samenwerking met de afdeling Collectiebeheer monitort de afdeling continu de klimatologische omstandigheden van de Schatkamers. Dit om te zorgen dat de eigen collectie en de collectie van bruikleen-gevers onder de juiste condities tentoongesteld kunnen worden.

7. SAMENWERKING

Stichting De zes samenwerkende musea (M6)

In het afgelopen jaar stond de samenwerking met het Westfries Museum in Hoorn, Museum het Markiezenhof, Stedelijke Musea Zutphen, het Hannemahuis, het Limburgs Museum en het Rijksmuseum Amsterdam in het teken van de uitvoering en afronding van de serie Schatten uit het Rijks: Vier elementen (2018-2025).

Hete Vuren, de laatste tentoonstelling in de serie, was in 2023 te zien in het Markiezenhof en wordt in 2025 afgesloten in het Limburgs Museum.

Op 18 oktober 2024 werd het project de Vier elementen op een passende wijze afgerond, samen met de Stichting M6 en het Rijksmuseum. Gerard de Kleijn, projectleider van deze vierdelige, reizende tentoonstelling, presenteerde zijn onderzoeksverslag Vier maal Nederland: aarde, water, lucht, vuur. In deze publicatie geeft hij de resultaten weer van het publieksonderzoek dat hij uitvoerde in de verschillende musea tijdens de tentoonstellingsreeks. Hij vroeg museabezoekers hierbij naar hun visie op de identiteit van Nederland en haar bewoners. Het Markiezenhof kijkt, samen met haar partners binnen M6, uit naar het volgende samenwerkingsproject met het Rijksmuseum, dat binnenkort van start gaat.

Samenwerking tentoonstellingen Schatkamers

Afgelopen jaar hebben we intensief samengewerkt met diverse kunstenaars en stichtingen in het kader van de tentoonstellingen in de Schatkamers.

De expositie over het Kasteel van Wouw is een gezamenlijk initiatief met Museum Tongerlohuys in Roosendaal. Daar lag de focus op de militaire geschiedenis van het kasteel, terwijl in het Markiezenhof vooral het dagelijks leven op het kasteel werd belicht. Door de krachten te bundelen, vertellen beide musea samen het complete verhaal van het Kasteel van Wouw, dat teruggaat tot de twaalfde eeuw. De bruiklenen voor deze expositie werden beschikbaar gesteld door Stichting Kasteel van Wouw, Stichting In den Scherminckel en de Archeologische Dienst Bergen op Zoom.

Voor *Awareness, a matter of time* hebben we samengewerkt diverse kunstenaars en stichtingen. Het verhaal van fotograaf en expeditie-reiziger Christian Clauwers stond centraal, verder was er werk te zien van Boris Maas, Maria Koijck, Gea Korpel-Beskers, Addy van Kempen, Stichting Grafein en Think Big Act Now met Marjoleine Bakker. Een mooie waardevolle samenwerking waar duurzaamheid centraal stond.

Vrienden van het Markiezenhof

De Stichting Vrienden van het Markiezenhof steunen het museum door middel van financiële bijdragen ten behoeve van aankopen. Hierdoor wordt de museale collectie regelmatig uitgebreid met (kunst)voorwerpen die aansluiten bij het verwervingsbeleid van het Markiezenhof. In april 2024 realiseerden het Markiezenhof en de Stichting Vrienden van het Markiezenhof daarnaast de gezamenlijke expositieruimte het Domein van de Zeeridder, waar verhalen uit de Bergse samenleving samenkomen met de collectie van het Markiezenhof.

Na drie succesvolle edities wordt de samenwerking voortgezet in 2025.

Stadsgidsen (SBM)

De Stichting Stadsgidsen Bergen op Zoom en het Markiezenhof werken nauw samen om het culturele erfgoed van de stad te behouden én toegankelijk te maken voor een breed publiek. Deze samenwerking slaat een brug tussen vrijwilligerswerk en professionele erfgoedzorg. Omdat Stichting Stadsgidsen Bergen op Zoom een vrijwilligersorganisatie is en het Markiezenhof een professionele instelling, vullen beide partijen elkaar uitstekend aan. De Stadsgidsen maken een duidelijke ontwikkeling richting professionalisering door, terwijl het Markiezenhof als toonaangevend stadspaleis een belangrijke rol heeft binnen de regio.

Door samen te werken, blijven vrijwilligers actief betrokken bij het cultureel erfgoed van Bergen op Zoom. Het Markiezenhof vormt het kloppend hart van de monumentale binnenstad, maar de promotie van erfgoed van de stad is op dit moment nog versnipperd. De Stadsgidsen en het Markiezenhof zetten zich gezamenlijk in om hierin meer samenhang te brengen. Een sterk georganiseerde en diverse groep vrijwilligers is onmisbaar om het erfgoed levend te houden. Met verdere professionalisering van de samenwerking ontstaat ruimte voor meer betrokkenheid en een grotere publieksbereik.

Stedelijk Museum Breda

Het Stedelijk Museum Breda en het Markiezenhof hebben in 2023 de samenwerkingsmogelijkheden besproken om onderzoek te doen naar bestuurders in Brabant in de 15de en de 16de eeuw. Bart van Eekelen, conservator van het Markiezenhof, heeft ten behoeve van deze samenwerking in 2024 een bijdrage geleverd aan het symposium *'Staging Nobility in Urban Space. The Nassau Dynasty and the Towns of the Low Countries (c. 1400- c. 1570)'*. Zijn bijdrage legde de nadruk op het belang van het geslacht Glymes; heren en markiezen van Bergen op Zoom, in relatie tot het Bourgondische en het Habsburgse rijk. Dit symposium werd door Monique Rakhorst, conservator Stedelijk Museum Breda, georganiseerd in het kader van haar bredere onderzoek.

Schloss Schwetzingen

Het Markiezenhof vierde in 2024 het geboortjaar van de laatste markies van Bergen op Zoom, Carl Theodor von der Palts-Sulzbach. Dit jubileum werd niet alleen door het Markiezenhof in Nederland gevierd, maar vooral in Duitsland; specifiek in Baden-Württemberg, waar onder meer het zomerpaleis van de markies in Schwetzingen is gevestigd. In 2021 nam dr. Ralf Wagner, conservator van het paleis, contact met het Markiezenhof op om dit jubileum gezamenlijk te vieren. Het project en de beoogde tentoonstelling was een uitgelezen kans om ook de banden met andere culturele- en onderwijsinstanties aan te halen, waaronder met het Kurpfälzisches Museum in Idelberg, het Reiss-Engelhorn Museum in Mannheim en de Universiteit van Mannheim. De tentoonstelling in het Markiezenhof was alleen mogelijk dankzij de goede relatie met deze partners.

SAMENWERKING PARTNERS:

Het Markiezenhof heeft relaties met veel partijen in en buiten Bergen op Zoom, zoals:

- Gemeente Bergen op Zoom
- Rijksmuseum
- Tongerlohuys
- Stichting Kasteel van Wouw
- Provincie Noord-Brabant
- Topmonumenten Brabant
- Visit Brabant
- Universiteit Breda BUAS
- Zuiderwaterlinie Alliantie
- Geo Park Schelde Delta samenwerkingsverband
- VVV Brabantse Wal
- Centrum voor de Kunsten Bergen op Zoom
- Stadschouwburg De Maagd
- Poppodium Gebouw-T
- SIDS

- Historische Kostuums Bergen op Zoom (Hik)
- Geschiedkundige Kring van Bergen op Zoom
- WijZijn
- West-Brabants Archief
- Bibliotheek het Markizaat
- Getrudisstichting
- Stichting Vastenavond
- Stichting Samenwerkende Musea M6
- Samen in de Regio
- Proefmei
- Stichting Jeugd Monumentendag
- Voortgezet onderwijs
- Primair onderwijs
- Inwoners Bergen op Zoom

en vele anderen.....

Onze partners en onze samenwerkingsorganisaties maken het Markiezenhof tot wat het is.

